

GEOPARK HEUVELRUG

(in ontwikkeling)

Heuvelrug Midden - Op Geopad 108

09-12-2018

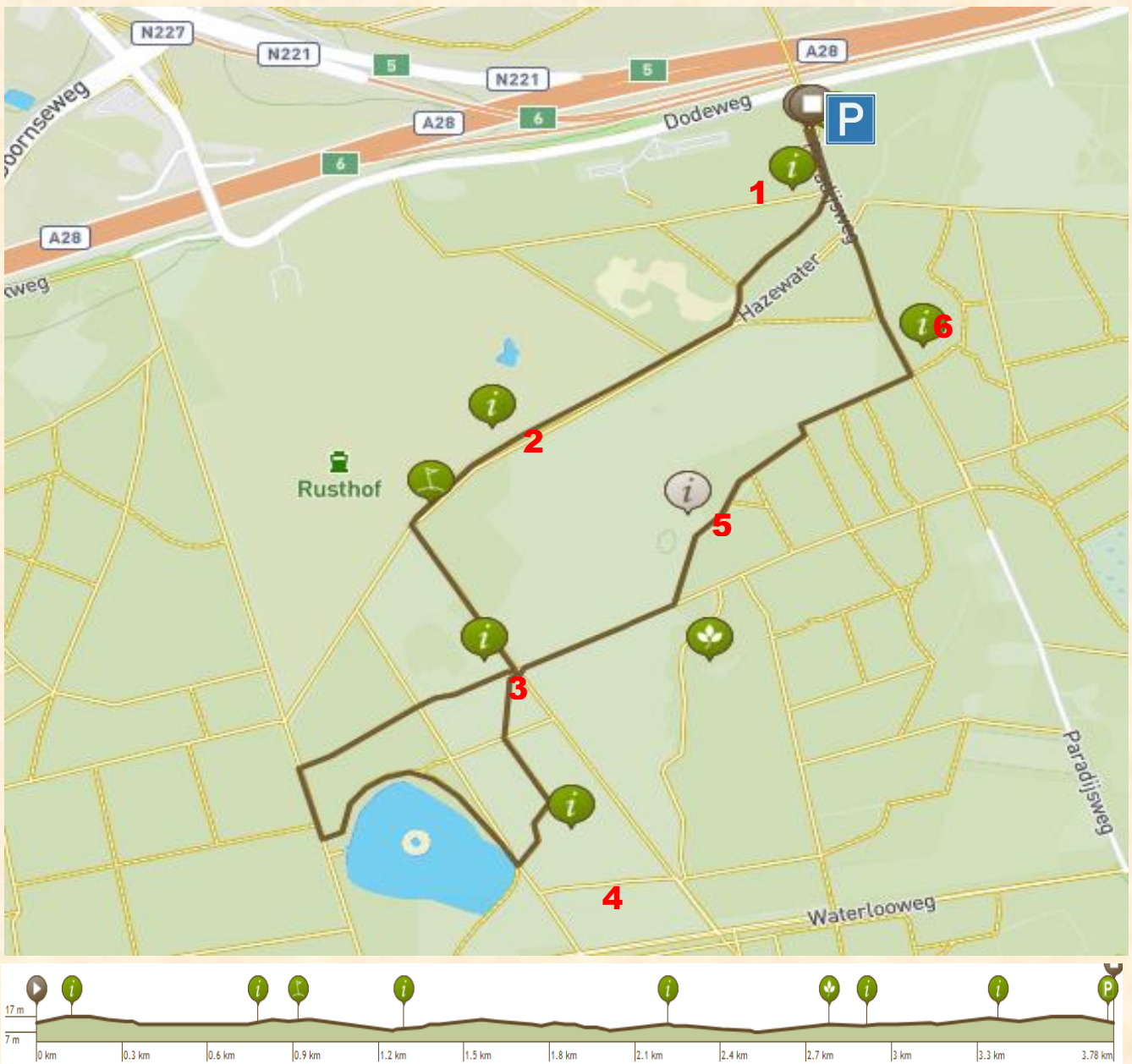
Wandeling in de Bossen bij Leusden met de Hazenwater – en Ringheuvelroute

Wie al wandelend een representatief beeld van de geomorfologische gesteldheid, structuur en levende natuur van het beschreven gebied wil krijgen wordt geadviseerd de beide hierna beschreven routes te lopen.

De Hazenwaterroute (108a)

Deze vier kilometer lange route laat je nader kennismaken met het noordoostelijk deel van het wandelgebied, dat rondom de langgerekte laagte van het Hazenwater is gelegen. Het tracé van de route is een dubbele lus, waardoor de wandeling kan worden bekort.

De georoute begint en eindigt bij de fietsbrug over de A 28.

Route 3,8 km. Voor de GPS RouteYou versie, [klik hier](#).

1. Vanuit de parkeerzone ga je schuin rechts een bospaadje in. Links komt je dan al snel een stuifklifje gezelschap houden. Iets verderop belandt je op een plek waar nog zandverstuivingen mogelijk zijn. Een ander stuifklifje markeert daar een kleine uitwaaiingslaagte.

2. Het geopad gaat nu een flauwbochtige zandweg volgen.

Links overzie je dan een deel van de dalachtige langgerekte laagte waarin het Hazenwater ontstond. De laagte is op de meeste plaatsen (weer) een open natuurterrein. Enkele plekken zijn er echter begroeid met broekbos.

Aan de overzijde van de laagte vormen de met bos en heide begroeide steile flanken van enkele vrij hoge zandruggen de achtergrond van het blikveld.

Verder doorlopend kom je langs de algemene begraafplaats Rusthof. Een scheve T-kruising vraagt je er linksaf te slaan. Het geopad volgt dan enkele honderden meters een kaarsrechte zandweg die de mogelijkheid biedt de dalachtige laagte van het Hazenwater bij haar begin te passeren. Aan de overzijde verwelkomt je een kruispunt, waar je geconfronteerd wordt met een overwegend droog heidegebied. Bij het kruispunt wordt het heidelandschap verlevendigd door enkele winderosiegeultjes, die hun ontstaan danken aan het vroegere verkeer over ongebaande routes.

3. Je slaat nu rechtsaf om enig ander boeiend microreliëf van het heidegebied in ogenschouw te kunnen nemen. Daarbij vallen vooral een stuifbank en stuifdalletje op. Voorbij een volgend kruispunt wordt het geopad aan beide zijden geflankeerd door bos. Even verderop sla je op de T-kruising met de hoofdontsluiting Kerkweg linksaf.

Links benadert je dan de rand van het reeds in de 19de eeuw tot cultuurland ontgonnen bekken van het voormalige Vogelwater, dat tegenwoordig de Droogmakerij wordt genoemd. Een pad biedt de mogelijkheid die rand links enkele honderden meters te gaan volgen.

Het leidt je naar een rechte zandweg, die wordt overgestoken.

4. Een ten dele nogal bochtig pad, dat bos van heide scheidt, leidt je daarna naar een rechte zandweg. Via die weg kun je links terug naar het al eerder bezochte kruispunt dat bij het begin van het Hazenwater is gelegen. Ook nu wordt daar rechtsaf geslagen.

5. Een wel erg mulle andere zandweg brengt je dan naar de twee ruggen die de laagte van het Hazenwater aan de zuid(zuid)oostzijde markeren. Al spoedig biedt links een pad de mogelijkheid ze wat beter te leren kennen. Dit pad loopt ten dele over de ruggen. Ze zijn waarschijnlijk geaccidenteerde dekzandformaties, die in het recente verleden min of meer door verstuivingen werden verbouwd.

6. Even voorbij het einde van de tweede rug kom je terecht op een T-kruising met de Paradijsweg, die je links terugbrengt naar de parkeerzone waar je de wandeling begon. Daarbij wordt andermaal de laagte van het Hazenwater gepasseerd.

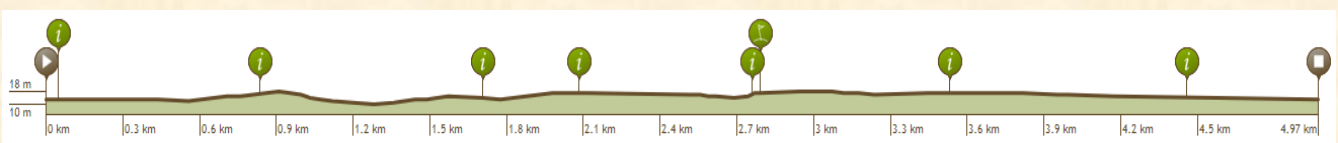
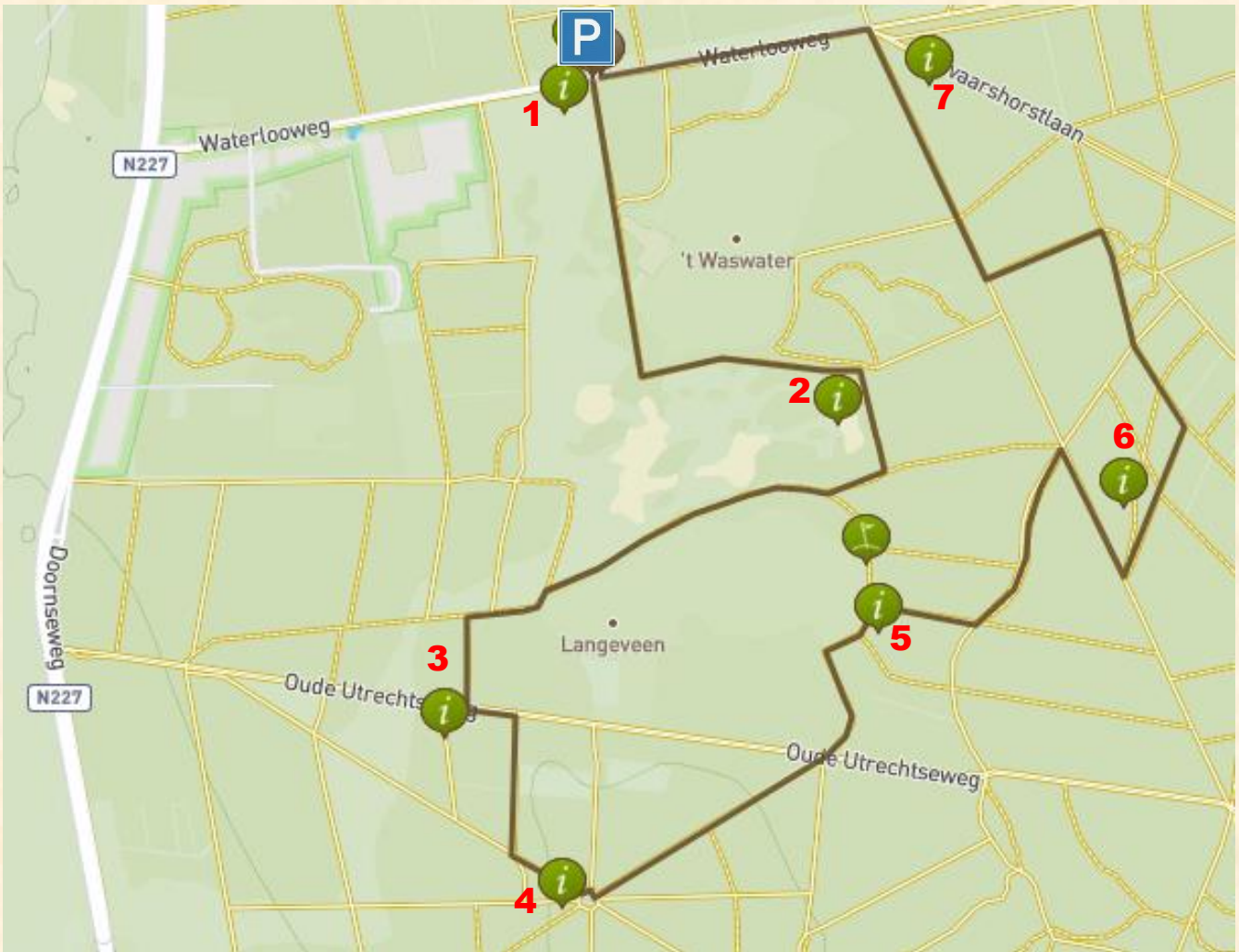
Het wordt op prijs gesteld wanneer na afloop van de wandeling enig commentaar en foto's worden ingestuurd, bij voorkeur via de reactiemogelijkheid onderaan op de homepage [INITIATIEF](#), of via info@geopark-heuvelrug.nl, waarvoor dank.

De Ringheuvelroute (108b)

Het kortste van dit 3,5 of 5.0 kilometer lange geopad is een reeds eerder gemarkeerde route door de omgeving van de bekkens 't Waswater en Langeveen. Ze werd genoemd naar het tussen die bekkens gelegen reliëfrijke gebiedsdeel.

Het geopad begint en eindigt bij een parkeerterreintje dat vanuit de Doornseweg via de Waterlooweg is te bereiken. Vanuit Bavoort loopt de kaarsrechte Buurtweg/Waterlooweg naar het hart van het wandelgebied. Daar wordt je op een vijfspiong verwelkomd door de gemarkeerde wandelroute. Recht voor je leidt die naar het officiële startpunt van de wandeling.

Route 5,0 km. Voor de GPS RouteYou versie, [klik hier](#).

1. Bij de plek waar de wandeling begint verbergt zich in het bos een stuifdalletje. Het maakt deel uit van systeem stuifgeulen en -dalletjes dat westelijk van het bekken 't Waswater naar het zuidzuidwesten loopt. Het systeem herinnert aan het vroegere verkeer over ongebaande routes. Bij de westrand van het reeds lang geleden tot cultuurland ontgonnen bekken 't Waswater staat een boerderij. De ook de kwalificatie geopad verdienende gemarkeerde route loopt langs die boerderij naar de zuidelijke omgeving van 't Waswater. Op dit deel van de route kun je rechts uitkijken over een enigszins geaccidenteerd heideterrein.

2. De zuidelijke omgeving van 't Waswater maakt deel uit van een zone hooggelegen dekzanden waar in het recente verleden op veel plaatsen verstuingen van betekenis mogelijk waren. De zone scheidt 't Waswater van de nog zuidelijker gelegen depressie, waar het Langeveen ontstond. Tussen de beide bekkens leidden de verstuingen tot het ontstaan van platboomde (dalachtige) uitwaaiingslaagten en sterk asymmetrische stuifbanken, waarvan de kruinen worden gekroond door (veelkoppige) windoeverwallekes. Op de overgang tussen de banken en laagten ontstonden metershoge kliffen.

Het gebied met deze geomorfologische gesteldheid is bekend als de Ringheuveld en grotendeels niet vrij toegankelijk. De wandelroute loopt respectievelijk langs de noord-, oost- en zuidrand ervan. Door de aanwezigheid van heidevegetaties kun je het gebied er goed overzien. Speciale vermelding verdient in dit verband een ontsluiting van een klif bij het westen van het Langeveen, waar een haarpodzol je informeert over de ligging van het maaiveld voor de verstuingen begonnen.

3. Voorbij het Langeveen kom je in wat rustiger geomorfologisch vaarwater, waar wel kleinschalig hobbelig microreliëf voorkomt. Je volgt er na ruim honderd meter een nogal mul linkerzijpad dat je naar de lange rechte hoofdonsluiting Viesteeg/Oude Utrechtseweg brengt. Daar sla je linksaf om even later rechtsaf het vrij vlakke gebied van het Sterrenbosch in te gaan.

4. Al vrij snel wordt je op een scheve T-kruising verzocht linksaf te slaan. De bedoeling is namelijk dat je nu een bezoek gaat brengen aan de kleine met beuken beplante rotonde van waaruit de acht radiale zandwegen van het Sterrenbosch uitstralen. Bij de rotonde kan op enkele bankjes worden uitgerust.

5. Na je bezoek aan de rotonde ga je via een van de radiale boswegen naar de noordoosthoek van het Sterrenbos. Daar wordt aan de overzijde van de Viesteeg een bochtig pad naar het Langeveen ingeslagen. Hierna loopt de route rechts een kleine tweehonderd meter buitenlangs de oostelijke randen van het Langeveen. Vervolgens keert ze het Langeveen de rug toe door rechtsaf te slaan. Een recht pad brengt je dan naar een kruising met een mulle bochtige bosweg die links zo'n tweehonderd meter wordt bewandeld. Vervolgens laat een vijfsprong je kennismaken met de rechte hoofdonsluiting Leusdense Pad. De markering adviseert er links die hoofdonsluiting te gaan volgen

Geofiele wandelaars die zich door gave dekzandruggen laten inspireren wordt aangeraden nu echter een iets andere route te lopen.

6. Je moet het Leusdense Pad dan rechts gaan volgen en even later links een zijpad in. Al snel leidt dit tot een kennismaking met enkele ongeveer nnw-zzo lopende (asymmetrische) dekzandruggen. Achter de ruggen wordt direct linksaf geslagen. Twee kruisingen verder wordt dit herhaald voor een terugkeer naar het Leusdense Pad, waar je rechts de gemarkeerde route weer gaat volgen.

7. De gemarkeerde route leidt je via het Leusdense Pad naar een vrijwel middenin het wandelgebied gelegen andere vijfsprong. De wegen die er samenkomen zijn alle vijf rechte hoofdonsluitingen. Enkele honderden meters voor de prestigieuze vijfsprong verbergt zich rechts een stuifdalletje in het bos.

Op de vijfsprong ga je links de Waterlooweg/Buurtweg volgen. Aldus kan worden kennis gemaakt met de slechts weinig geaccidenteerde noordelijke omgeving van het bekken 't Waswater. Al snel krijg je dan links ook de terreindepressie zelf te zien. Een zijpaadje leidt er naar de rand van het bekken waar op een bankje van een uitzicht over de laagte kan worden genoten.

Na het bekken te hebben overzien keer je via het zijpaadje weer terug naar de Buurtweg, die je links tenslotte terugbrengt naar de plek waar de wandeling werd begonnen.

Het wordt op prijs gesteld wanneer na afloop van de wandeling enig commentaar en foto's worden ingestuurd, bij voorkeur via de reactiemogelijkheid onderaan op de homepage INITIATIEF, of via info@geopark-heuvelrug.nl, waarvoor dank.

Toelichting

Het overwegend met bos en heide begroeide gebied ligt westelijk en zuidwestelijk van Leusden. De ondergrond ervan wordt gevormd door het brede terras dat de hogere delen van de door landijs opgestuwde Utrechtse Heuvelrug scheidt van de Gelderse Vallei.

De bovenbouw van dit terras bestaat voornamelijk uit fijne windzanden die er in de laatste ijstijd als een mantel werden uitgespreid. Het oppervlak van deze als dekzanden bekende afzettingen was vooral in bepaalde zones tamelijk sterk geaccidenteerd en elders vrijwel vlak. Met name in de geaccidenteerde zones was de wind de afgelopen millennia andermaal geo(morfo)logisch actief, waardoor het reliëf er zowel grilliger als kleinschaliger werd.

Voor een verantwoorde beschrijving van de gevarieerde en informatieve geomorfologische gesteldheid bleek het nodig een scherpere bril op te zetten dan tot op heden was gebeurd. De schaarse literatuur over de natuurlijke geostructuur was namelijk duidelijk niet gebaseerd op nauwkeurige terreinverkenningen. Dit noopte tot aanvullende inventarisaties.

Daardoor kon worden bevestigd dat de wind een belangrijke rol speelde bij de opbouw van het terras. Gezien het lokaal bij het maaiveld voorkomen van grind moet echter ook smeltwater daaraan een bijdrage van betekenis hebben geleverd.

Volgens vrij recente literatuur zouden de deels reliëfrijke windvormingen uit de laatste ijstijd in het recente verleden vrij algemeen ingrijpend door verstuingen zijn verbouwd. De vroegere geomorfologische gesteldheid is echter minder sterk door de wind gewijzigd dan werd aangenomen. Bovendien bleek de mate waarin en wijze waarop dat gebeurde nogal uiteen te lopen, wat de gevarieerde geomorfologische gesteldheid van het gebied verklaard. De omstandigheden die de verstuingen bevorderden of belemmerden bepaalden sterk de geomorfologische effecten ervan. Zo maakte het een groot verschil of slechts smalle droge ruggen aan de winderosie ten prooi konden vallen of dat de wind zich zou gaan uitleven op een schaars begroeid deel van een brede gordel hooggelegen dekzanden.

Nog het meest hun ijstijdelijke vorm behielden de reliëfarme lagere delen van het gebied. Opmerkelijke geofenomenen zijn er een aantal ondiepe en markante bekkens met een vrijwel vlakke bodem. Het zouden restanten kunnen zijn van een overigens door de wind met zand opgevuld smeltwaterdal.

Vooraf bij de grens tussen de gemeenten Leusden en Woudenberg bleven ook reliëfrijkere hogere gebiedsdelen de recente verstuingen bespaard. Kenmerkend voor de er aanwezige hoogten zijn een middenschalig reliëf, ten dele steile glooiende hellingen en stevige donkere haarpodzolbodems.

Het vroegere verkeer via ongebaande routes leidde tot het ontstaan van (bundels) stuifgeulen, die men vooral bij de Doornseweg aantreft.

Waar de winderosie zich uitbreidde maar op geringe diepte door een resistente ondergrond werd begrensd in haar mogelijkheden ontstonden (dalachtige) laagten met een nagenoeg vlakke bodem.

Als een stevige bovengrond met een vitale vegetatie ook de zijdelingse winderosie bemoeilijkte raakten de uitwaaiingslaagten begrensd door klifjes, ook wel stuifklifjes genaamd.

De wind verspreidde het zand dat hij van de ondiepe uitwaaiingslaagten meenam over de omgeving ervan. Daar werd het vooral bij de bovenranden van de kliffen door vegetatie vastgehouden. Als gevolg hiervan konden er zelfs oeverwallekes ontstaan.

Kenmerkend voor de beperkt door de wind verlaagde en opgehoogde gebiedsdelen zijn enkele meters hoge stuifkliffen, die reliëfarme laagten scheiden van sterk asymmetrische en plateauachtige terreinverheffingen. Een duidelijk voorbeeld hiervan zijn de Ringheuvels.

Zandverstuivingen zijn in het wandelgebied thans nog op slechts enkele plekken mogelijk. De bekendste zijn een natuurterrein benoorden het Hazenwater, het Kelderbosch en een klein deel van het Hazencasino.

Langs de rand van de Gelderse Vallei werd al eeuwen geleden een aantal boerderijen gebouwd. Bovendien zouden er na de Middeleeuwen enkele buitens worden gesticht. Den Treek is daarvan een behouden gebleven bekend voorbeeld. Tot in de wijde omgeving van het buiten Den Treek kwam gaandeweg een uitgestrekt gebied in handen van enkele grootgrondbezitters. Het overgrote deel daarvan behoort tegenwoordig tot het bekende landgoed Den Treek – Henschoten, dat ook vrijwel geheel het wandelgebied beslaat.

In de noordoosthoek van het terrein staat een aantal grote 20ste-eeuwse villa's, waarvan Leusderend gezelschap kreeg van andere bebouwing. Westelijk van de villa's werd de begraafplaats Rusthof gefaseerd in de bossen uitgebreid.

Sinds het begin van de negentiende eeuw is het wegennet in het gebied van Den Treek-Henschoten nogal gewijzigd. Daarbij kregen de Buurt-, Vie- en Kerkweg (Leusdense Pad) een ander, rechter tracé. De van Oud Leusden naar het zuiden lopende Wijkerweg werd toen vervangen door de aanvankelijk slechts met grind verharde Doornseweg.

Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeen gekomen. Voor de foto's is de rechthebbende Stichting Geopark Heuvelrug i.o. of haar rechtsopvolger.